

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นงานศึกษา “ช่าง” ประเภทที่เรียกว่า ช่างไม้เครื่องเรือน ภายใต้กรอบความคิดเรื่องการศึกษาปฏิบัติ (practice) และชุมชนปฏิบัติ (community of practice) โดยเฉพาะในสองประเด็นหลัก คือ ประเด็นเกี่ยวกับความรู้และประเด็นเกี่ยวกับตัวตนของผู้คนที่มีการปฏิบัติร่วมกัน บนพื้นฐานความคิดที่ว่า การถ่ายทอด ส่งผ่าน การเข้ามามีส่วนร่วมในความรู้ และกระบวนการสร้างตัวตน เป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกได้จากมิติของความสัมพันธ์เชิงสังคมวัฒนธรรมของชุมชนปฏิบัติ

ช่างไม้เครื่องเรือนที่ผู้เขียนศึกษา เป็นช่างที่ทำงานในโรงงานผลิตเครื่องเรือนไม้แห่งหนึ่ง ย่านชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ช่างกลุ่มดังกล่าวเป็นช่างที่มีลักษณะการทำงานที่อยู่ภายใต้ระบบการผลิตสมัยใหม่ ทั้งในเรื่องของเครื่องมือและงานที่ผลิต การศึกษาและการเก็บข้อมูลของผู้เขียนเกิดขึ้นจากการเข้าไปทำงานโดยการเป็นลูกมือช่างในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ภายใต้พื้นที่การผลิตของโรงงานดังกล่าว ความรู้ในการทำงานมีการสร้าง การถ่ายทอด และผลิตซ้ำ อยู่ตลอดเวลาจากช่างไปสู่ลูกมือ ความรู้ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถูกกำกับด้วยแบบแผนและระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนปฏิบัติ

ตัวตนของช่างเป็นสิ่งที่กระจายและหลากหลายซึ่งถูกสร้าง ถูกนิยาม และ เลือกแสดงออกมาภายใต้เงื่อนไขบางอย่างในระบบความสัมพันธ์ ความมีฝีมือเป็นเสมือนตัวตนของช่างที่ช่างแต่ละคนนิยามต่างกัน เช่น การเป็นช่างเชิงไส้ การนิยามตัวเองเข้ากับชื่อเสียงของบริษัท หรือแม้แต่การพูดถึงงานที่ตัวเองทำ ในบางกรณีความมีฝีมือเป็นสิ่งที่ไม่ได้มีการนิยาม หากแต่เป็นการนิยามเข้ากับความเป็นช่างเหมา หรือการเป็นช่างของบริษัท การนิยามตัวตนของช่างจึงเป็นสิ่งที่หลากหลายและมีความสลับซับซ้อนโดยขึ้นอยู่กับเงื่อนไขในการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชน และคนภายนอก

ความรู้และการถ่ายทอดความรู้ในโรงงานเครื่องเรืوندังกล่าวเป็นสิ่งที่ยังคงดำเนินต่อไปอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่จบสิ้น เช่นเดียวกับตัวตนของช่างที่จะถูกสร้างและเลือกใช้อย่างหลากหลาย ความรู้และตัวตนของช่างในโรงงานจึงเป็นสิ่งที่ยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่รู้ที่สิ้นสุด